

Інноваційна спроможність, інноваційний потенціал та інноваційна варіативність інструментів навчання в умовах реформування освіти

Пушкарьова Тамара Олексіївна¹, Гриценко Олександр Петрович²

Опубліковано	Секція	УДК
30.08.2025	Освіта/Педагогіка	37.001:371.1:373

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17432161>

Анотація. У статті проведено семантичний аналіз категоріальних словосполучень «інноваційна спроможність», «інноваційний потенціал» та «інноваційна варіативність» таких інструментів навчальної діяльності, як: галузевий стандарт, освітня програма та навчальний підручник. Наведено тлумачення означених фразеологізмів і представлено зіставно-логічну матрицю їх системно-відмінних й змістовно-тотожних характеристик. Означено формат кореляційного зв'язку між лексемами «спроможність», «потенціал» і «варіативність» у контексті реалізації всього інноваційного ресурсу засобів організації, нормування та проведення навчального процесу в закладах загальної середньої освіти за умов розбудови Нової української школи. Розкрито природу синергетичного ефекту, який набуває прояву за умов узгодженої та цілеспрямованої взаємодії набору ключових інструментів навчальної діяльності на всіх щаблях функціонування закладів освіти під час реформування структурного каркасу освітньої парадигми.

Ключові слова: інструменти навчання, інноваційність, спроможність, потенціал, варіативність, реформування системи національної освіти.

Innovative Capacity, Innovative Potential and Innovative Variability of Educational Tools in the Context of Educational Reform

Annotation. The article provides a semantic analysis of the categorical word connection “innovative capacity”, “innovative potential” and “innovative variability” as applied to key instruments of education activity, such as the sectorial standard, the education program and textbook. Definitions of these phraseology are presented, along with a comparative-logical matrices illustrating their systemically distinct and semantically equivalent characteristics. The article outlines the formal of the correlational relationship among the lexemes “capacity”, “potential” and “variability” in the context of implementing the full innovative resource of tools for organizing, standardizing, conducting the educational process in general secondary education institution amid the development of the New Ukrainian School. The nature of the

¹ доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, начальник відділу проєктного управління Інституту модернізації змісту освіти МОН України, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7611-9516>

² аспірант кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7380-9159>

synergistic effect is revealed, which manifests through the coordinated, purposeful interaction of a set of key instruments at all levels of educational activity.

To summarize the aforementioned judgments, considerations and projections it is worth noting that the systematized discussion of the innovative capacity of variable instruments of educational activity (sectorial standards, education programs, textbooks), in its interrelation and interconnectedness, holds both theoretical significance and practical importance in the constructivist-methodological domain. This is particularly relevant for ensuring the so-called synergistic effect through the coordinated harmonization of the content, structure and form of system-forming instruments in national education.

At the same time, the edition of the innovative variable capacity of author-developed programs—designed in accordance with the provisions and objectives of the State standard of the relevant education level and textbook created to effectively support the implementation of such variable programs, requires further extensive research. This approach is fully justified and beneficial in organizing educational activity in schools, that located in communities with varying population sizes, different class sizes, diverse teaching staff qualifications, unequal levels of educational subsidies and differing levels of material resources.

Keywords: educational tools, innovation, capacity, potential, variability, reform of the national education system.

Вступ

Розгорнутий аналіз масиву проблем, які сформувалися на даний момент у секторі національної системи освіти, надає можливість виділити структурні напрями, пов'язані з динамічною реновацією змісту, структури та форми ключових інструментів (рівневих стандартів, освітніх програм, засобів навчання) для забезпечення активної діяльності у закладах загальної середньої освіти. Позначений контекст реформаторських завдань є наслідковим ефектом у векторі підвищення відповідальності закладів освіти з приводу виховання патріотично налаштованої, цілісної та усебічно розвиненої особистості, яка здатна до активних комунікацій та цивілізованої взаємодії з природою [1, с. 6].

Таким чином, реалізація інноваційних спроможностей, можливостей чи ресурсів інструментарію освітньої діяльності формує середовище відносно розробки, апробації та тиражування авторських педагогічних ініціатив, оригінальні задуми яких знаходять втілення у змістовних блоках варіативних освітніх програм чи навчальних підручників. Перетворення авторської педагогічної ініціативи в масштабну освітню практику є тим результируючим ефектом освітянських новацій, що має важливе теоретичне й практичне значення не тільки-но в аспекті презентації новітніх освітніх технологій чи-то методик проведення навчальної діяльності, а і з позиції осучаснення підходів щодо розгортання інноваційних спроможностей інструментів освітньої діяльності в сьогоdnішніх умовах активного й безповоротного реформування національної системи освіти.

Вивчення публічних наукових джерел надає можливість стверджувати, що існуючі проблеми інноваційної діяльності в галузі освіти розглядаються вченими насамперед у контексті розробки та розповсюдження інноваційно-освітніх технологій, як дієздатної системи унікальних методів, прийомів чи технік комунікації вчителя й учнів, що здатні демонструвати підвищення рівня якості освітньої діяльності. За фактом використання освітніх новацій чи-то освітніх інновацій має місце перетворення освітнього простору в межах закладу загальної середньої освіти або ж окремого класу такого закладу завдяки упровадженню новітніх педагогічних технологій, сучасному переоснащенню класів чи лабораторій, залученню експериментальних форм оцінювання учнів тощо.

Проблематику інноваційної діяльності в системі національної освіти вивчали В. Андрюханова, М. Артюшина, М. Вачевський, Л. Даниленко, І. Дичківська, О. Дубасенюк, О. Мармаза, О. Пометун, В. Радкевич, Г. Сиротинко, С. Сисоєва, Т. Сулима, В. Ткаченко, В. Уруський, В. Химинець, Ю. Шапран, М. Швардак, С. Юрочко, Т. Якимович, О. Янкович та

інші українські вчені, які обговорювали питання освітньої діяльності, тісно пов'язані з новаціями в сфері технологічного забезпечення освітньої діяльності.

Разом з тим натепер залишається недостатньо розробленою проблематика щодо дослідження інноваційної спроможності основних інструментів забезпечення освітньої діяльності (рівневі стандарти, освітні програми та навчальні підручники), які за умови становлення Нової української школи повинні стати не тільки-но взаємозв'язаними та взаємоузгодженими, а ще й містити системоутворюючі елементи, які корелюють поміж собою, перехрещуються один з одним та доповнюють один одного.

Мета статті полягає у всебічному дослідженні інструментальної бази розбудови Нової української школи й рівня взаємозв'язків, які утворюються між складниками цих інструментів у контексті організації й провадження освітнього процесу.

Завдання статті вбачається у семантичному аналізі ряду лексем «спроможність», «потенціал», «варіативність», які характеризують можливості інструментів здійснення освітньої діяльності, співставленні ознак цих лексем та виявленні їхньої приналежності до удосконалення якісного рівня навчальної діяльності в закладах загальної середньої освіти, що має слугувати основою для обґрунтування шляхів гармонійного об'єднання відокремлених освітніх інструментів у єдиний сучасний функціонал.

Результати

Згідно висновків провідних учених світу будь-яке наукове дослідження буде мати теоретично-практичне значення лишень у тому випадку, коли його категоріальна база стане формуватися через поміркований відбір тих понять чи термінів, які є дотичними до тематики проваджуваної розвідки та використовуються для опису, пояснення та/чи аналізу певного об'єкта, явища, процесу. У такий спосіб можна обґрунтовано вважати, що категоріальний або понятійний апарат – це сформована у логічній площині система фахових термінів, яка надає можливість досліднику одноосібно тлумачити опрацьовані міркування, сформовані результати чи накреслені пропозиції [2].

Отже, вдумливе формування понятійно-категоріального апарата (англ. *conceptual apparatus*) дозволить відібрати масив релевантних понять та/чи термінів, які найбільш точно відображують змістовну сутність досліджуваного об'єкта, явища або процесу. За таким у кожній галузі науки загальноновизнані поняття чи терміни можуть набувати тих чи інших специфічних відтінків, що означають операцію адаптування цього поняття чи терміна до середовища завбачених наукових досліджень [3, с. 16]. Остаточно відібрані дослідником терміни й поняття являють собою категоріальне системне утворення, що оперую унікальною сукупністю абстракцій та ідеалізацій, які цілком органічно ув'язані поміж собою й перебувають у сталих взаємовідношеннях [4, с. 36].

Питання щодо формування понятійно-категоріального апарата є украй важливим на сучасному етапі розбудови Нової української школи, адже виявлення ефективності й продуктивності низки інструментів педагогічної діяльності (рівневі стандарти, освітні програми, навчальні підручники) має базуватися на споріднених поняттях (категоріях), які, власне, й будуть обумовлювати показники дієвості даних інструментів. При такому лексему «категорія» станемо розуміти як позначення найбільш характерної ознаки або властивості чогось одиничного та/чи найзагальніші зв'язки або відношення, існуючі в реальній дійсності [5, с. 396], лексему «термін» будемо сприймати як однозначне слово або словосполучення, що відбиває якийсь атрибут у відношенні до певного об'єктного утворення в деякій галузі теоретичної науки чи суспільної практики [5, с. 819], лексему «поняття» розглядаємо як відображення у мовному форматі закономірних відношень чи властивостей об'єктів, явищ та процесів через думку про їхні загальні або специфічні ознаки, характеристики, евіденції або ж атрибутиви [6, с. 497].

Таким способом опрацьованість категоріальної чи пак понятійно-термінологічної системи, що застосовується на сьогодні в педагогічній науці та практиці, має стрижневе

значення для розвитку національної педагогічної науки [7, с. 8]. За наданого контексту фундаментальне наукове поняття «розвиток» є сенс трактувати як динамічний процес, у результаті проходження якого відбувається неодмінна зміна якісних ознак об'єктів, явищ чи процесів або спостерігається об'єктивно дозволений перехід від нижчого рівня функціональної якості до вищого рівня функціональної якості [8, с. 631] при залученні до процесу розвитку усіх можливостей, активів, ресурсів чи спроможностей відібраного для дослідження функціонального об'єкта або ж низки таких об'єктів, в т.ч. і означених раніше інструментів організації навчальної діяльності в закладах освіти.

Системно аналізуючи інструментарій педагогічної діяльності (рівневі стандарти, освітні програми й навчальні підручники) за контекстом їх інноваційної спроможності, інноваційного потенціалу та інноваційної варіативності в умовах реформування освіти, є не лише доречним, а й конче необхідним, обумовити семантичні визначення (табл. 1) окремих лексем та представлених вище понятійних конструктів, об'єднавши їх у певну зіставно-логічну матрицю окремих лексем і скомпільованих понять.

Таблиця 1

Зіставно-логічна матриця окремих лексем і скомпільованих понятійних конструктів у сфері застосування інструментів навчальної діяльності

Семантичні визначення окремих лексем та скомпільованих понятійних конструктів	
Скомпільований понятійний конструкт «інноваційна спроможність»	
Лексема	Лексема
<i>Інноваційність</i> – спроможність або здатність об'єкта, конструкта, функціонала до певних змістовно-структурних перетворень, які в той чи інший спосіб мають сприяти якісним змінам в предметному середовищі [11, с. 460]	<i>Спроможність</i> – означена масивом наявних ресурсів і можливостей здатність системного об'єкта виконувати накреслені завдання при дотриманні сталих норм чинних стандартів і інших регламентних документів [9, с. 605]
Понятійний конструкт: <i>Інноваційна спроможність</i> – це здатність визначеного об'єкта, конструкта чи функціонала до змістовно-структурних змін та перетворень за умов наявності необхідних ресурсів та дотриманні положень і норм чинних нормативів	
Скомпільований понятійний конструкт «інноваційний потенціал»	
Лексема	Лексема
<i>Інноваційність</i> – спроможність або здатність об'єкта, конструкта, функціоналу до певних змістовно-структурних перетворень, які в той чи інший спосіб мають сприяти якісним змінам в предметному середовищі [11, с. 460]	<i>Потенціал</i> – внутрішня структурна здатність природного або штучно створеного людиною об'єкта до системних кількісних чи-то якісних модернізацій за відповідності до новочасних змін у матеріальному просторі [10, с. 555]
Понятійний конструкт: <i>Інноваційний потенціал</i> – об'єктивна придатність системного утворення чи-то його складових частин або ж елементів необхідної модернізації у відповідності до сучасних перебудов у динамічно-змінному суспільному просторі	
Скомпільований понятійний конструкт «інноваційна варіативність»	
Лексема	Лексема
<i>Інноваційність</i> – спроможність або здатність об'єкта, конструкта, функціоналу до певних змістовно-структурних перетворень, які в той чи	<i>Варіативність</i> – можливість варіювання або коригування певних ознак, характеристик чи властивостей під час конструювання якогось системного

інший спосіб мають сприяти якісним змінам в предметному середовищі [11, с. 460]	об'єкта в межах вирішення одного й того самого вихідного завдання [12, с. 324]
Понятійний конструкт: <i>Інноваційна варіативність</i> – процес перманентно-динамічної трансформації змісту, форми та/чи структури певного об'єкта, що є необхідним і допустимим у рамках офіційних стандартів та призводить до урізноманітнення властивостей об'єкта	

Джерело: систематизовано на основі публічних матеріалів

Обговорення матеріалів, приведених у табл. 1, надає можливість передбачити, що фразеологізм «інноваційна спроможність» є слушним використовувати по відношенню до стандартів чи освітніх програм, які складаються на основі чітко виписаних правил та нормативів, вираз «інноваційний потенціал» має сенс застосовувати, коли мова йде про модернізацію старих чи розробку зовсім нових рівневих стандартів, освітніх програм та навчальних підручників, словосполучення «інноваційна варіативність» буде мати зиск в ході укладання авторських освітніх програм та оригінальних навчальних підручників, які розробляються згідно до положень одного й того самого рівневого стандарту, але ж для різних навчальних середовищ, що утворилися в школі чи в класі.

Разом із тим, коли розглядати взаємозв'язок ключових інструментів педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти, то його можна представити у вигляді інсталяційного знаку трикутника (рис. 1), який, у відповідності до канонів сакрального символізму, виявляє інтегративну єдність чинників, що знаходяться у трьох вершинах, та позначає прагнення людства до вдосконалення за прикладом насіння, що проростає чи-то пробивається із землі до омріяного ідеального образу [13].



Рис. 1. Символічна інтерпретація взаємозв'язку ключових інструментів педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти

Таким чином, у контексті проміжних висновків можна казати про справедливість та актуальність послідовно-структурованої формули «стандарт-програма-підручники». Наведений триєдиний підхід щодо організації та/чи провадження навчального процесу в закладах загальної середньої освіти передбачає поєднання цілей (рівневий стандарт), завдань (освітня програма) і функцій (навчальний підручник). Разом із тим триєдиний концепт підтримки освітньої діяльності сучасними і адекватними системно-зв'язаними педагогічними інструментами об'єктивно підтверджує висновок про те, що будь-який вдало укладений освітній стандарт не зможе виконати своєї ключової ролі за обставин відсутності підхожих йому навчальних програм та підручників. Та, навпроти, нечіткий і

розмитий освітній стандарт буде призводити до появи неузгоджених чи розпливчастих навчальних програм і підручників для національної освітньої мережі.

З метою обговорення виявлених у дослідженні проблемних вузлів буде доцільним провести співставлення положень чинного на сьогодні Державного стандарту освіти на певному (початковий, базовий середній і профільний середній) рівні Нової української школи, варіативної освітньої програми, що набула затвердження в чинному порядку з боку Міністерства освіти і науки України, а також змісту, структури і форми навчальних підручників, укладених в рамках розгортання публічно схвалених на державному рівні та обраних освітніми закладами навчальних програм.

Аналіз взаємодії ключових інструментів педагогічної діяльності (рис. 1) має сенс здійснити на прикладі функціонування початкової школи. З даних позицій на першому етапі є вірним ознайомитися із положеннями Державного стандарту початкової освіти, який був затверджений Постановою КМУ № 87 від 21.02.2018 року (зі змінами в рамках Постанови КМУ № 688 від 24.07.2029 року) [14]. Офіційний нормативний документ був винесений до обговорення в середовищі освітянської громади та в результаті отримав схвальні відгуки в частині організації навчального процесу в початковій школі та/або формуванні вимог щодо обов'язкових результатів навчання та низки компетентностей здобувачів початкової освіти в закладах загальної середньої освіти.

Так, у відповідності з п. 4 Державного стандарту метою початкової освіти є наразі всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей, наскрізних умінь у відповідності до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб наймолодших учнів. Між тим у п. 2 зазначено, що до обов'язкових результатів навчання слід віднести певну сукупність знань, умінь, навичок і способів мислення, які здобувачі початкової освіти набувають за відповідності до обраної навчальної програми, а також у межах базового навчального плану початкової освіти, який визначає загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти та надає цілісне уявлення про структуру й зміст початкової освіти, як першого рівня загальної середньої освіти.

Водночас згідно до п. 3 Державного стандарту визначено, що цей регламентуючий документ є базовою основою для формування типових або інших освітніх програм. При такому типі освітніх програм не потребують додаткового офіційного затвердження з боку Державної службою якості освіти, тоді як варіативні (авторські) освітні програми мають бути обов'язково розглянуті й затверджені ДСЯО (табл. 2). На основі типових та авторських освітніх програм розробляються локальні навчальні програми, адаптовані до реальних умов навчального простору освітніх закладів, опрацьовані вчителями цих закладів та схвалені й затверджені їх педагогічними радами.

Таблиця 2

Перелік варіативних освітніх програм для викладання навчальних предметів у початковій школі на 2024-2025 навчальний рік

Освітня програма	Автор (и)	Затвердження
Типова освітня програма для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти	Керівник групи авторів Савченко О.Я.	Наказ МОН України № 743 від 12.08.2022 року
Типова освітня програма для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти	Керівник групи авторів Шиян Р.Б.	Наказ МОН України № 743 від 12.08.2022 року
Типова освітня програма для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти	Керівник групи авторів Савченко О.Я.	Наказ МОН України № 743 від 12.08.2022 року

Типова освітня програма для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти	Керівник групи авторів Шиян Р.Б.	Наказ МОН України № 743 від 12.08.2022 року
Освітня програма початкової освіти за вальдорфською педагогікою	Косенко Д.Ю. Мезенцева О.І.	Лист ДСЯО від 11.09.2020 № 01/01-23/1044
Освітня програма «Світ чекає крилатих»	Науковий керівник Цимбалару А.Д.	Лист ДСЯО від 11.09.2020 № 01/01-23/1115
Освітня програма за педагогічною технологією «Росток»	Науковий керівник Пушкарьова Т.О.	Лист ДСЯО від 22.09.2020 № 01/01-23/1045
Освітня програма «Інтелект України»	Науковий керівник Гавриш І.В.	Лист ДСЯО від 06.08.2020 № 01/01-23/929
Освітня програма розвивального навчання Д.Б. Ельконіна та В.В. Давидова	Старагіна І.П. Захарова Г.М. та ін.	Лист ДСЯО від 11.09.2020 № 01/01-23/1043
Освітня програма для 1-2 класів І циклу та 3-4 класів тих ЗЗСО, які працюють за системою розвивального навчання	Центр психології та методики розвивального навчання	Лист ДСЯО від 28.08.2021 № 01/01-23/1283

Джерело: сформовано за матеріалами [15]

Досліджуючи узгодженість положень Державного стандарту початкової освіти та змісту освітньої програми за педагогічною технологією «Росток», затвердженої листом ДСЯО № 01/01-23/1045 від 22.09.2020 року (науковий керівник д.п.н. Пушкарьова Т.О.), на рівні 4-го класу з математичної й природничої освітніх галузей, маємо засвідчити як подібність результативно-навчальних завдань у розглянутих програмних документах, так само й структурний взаємозв'язок даних освітніх платформ (табл. 3), що відзначає наявність кореляційного зв'язку між змістовним наповненням позначених документів та спорідненість наслідкового ефекту від їх цільового використання.

У такий спосіб є логічним сформулювати висновок стосовно того, що актуальна й поміркована освітня програма є, з одного боку, розширеною й деталізованою моделлю Державного стандарту певного рівня освіти, а з іншого боку, та сама освітня програма виконую роль так званого «перекидного містка» від генератора освітніх завдань, тобто Державного стандарту освіти, до безпосереднього транслятора знань відомих у вигляді навчальних підручників з певних галузевих напрямів.

Таблиця 3

Узгодженість основних вимог до результатів навчання здобувачів початкової освіти (рівень 4 класу) з математичної та природничої освітніх галузей на фоні співставлення положень Державного стандарту початкової освіти та освітньої програми за педагогічною технологією «Росток»

Вимоги до результатів навчання здобувачів початкової освіти (рівень 4-го класу)	
Державний стандарт початкової освіти (обов'язкові результати навчання)	Освітня програма «Росток» (очікувані результати навчання)
Математична освітня галузь	
<i>Дослідження ситуацій і проблем, які можна розв'язувати із застосування математичних методів</i>	

Здобувач:	Здобувач:
<ul style="list-style-type: none"> - розпізнає серед життєвих ситуацій ті, що мають відношення до кількісних форм опису об'єктів; - описує проблемні життєві ситуації за допомоги пов'язаних між собою арифметичних величин; - обирає спосіб та необхідні й достатні умови для розв'язання проблемної життєвої ситуації; - обґрунтовує вибір послідовних дій / операцій в ході розв'язанні проблемної життєвої ситуації 	<ul style="list-style-type: none"> - пояснює значимість арифметичних дій при здійсненні обчислень та в практичному житті; - записує висловлення математичною мовою у вигляді нескладних арифметичних формул; - шукає раціональні способи обчислення виразів та використовує їх у ході проведення обчислень; - поширює властивості додавання й віднімання натуральних чисел на практичні життєві ситуації
<i>Моделювання процесів і ситуацій, розроблення планів дій щодо розв'язання різноманітних задач</i>	
Здобувач:	Здобувач:
<ul style="list-style-type: none"> - перетворює інформацію (почуту, побачену або прочитану) в цифри, формули, схеми чи таблиці; - розв'язує складну життєву / практичну ситуацію за різних підходів або ж відмінних способів; - відбирає сукупність необхідних математичних операцій для вирішення поставленої задачі; - формує нескладну послідовність дій щодо розв'язання окресленої проблемної ситуації 	<ul style="list-style-type: none"> - вживає відповідну математичну термінологію й застосовує опановану арифметичну символіку; - вирішує математичні задачі шляхом / способом постановки питань до наявних дій розв'язку; - визначає послідовність розв'язання завдань, має уявлення про складання алгоритму дій; - дотримується правил збільшення / зменшення переліку дій при вирішенні проблемної ситуації
<i>Критичне оцінювання даних, процесу та результату розв'язання навчальних і практичних задач</i>	
Здобувач:	Здобувач:
<ul style="list-style-type: none"> - використовує добре відомі способи добору необхідних даних для розв'язання проблеми; - досліджує різні шляхи розв'язання проблемної ситуації й обирає найбільш раціональний шлях; - зіставляє одержаний результат з прогнозним та перевіряє їх однаковість або ж відмінність; - звіряє правильність розв'язання проблемної ситуації, виявляє та виправляє наявні помилки 	<ul style="list-style-type: none"> - використовує раціональні способи вирішення задачі та перевірки її правильного вирішення; - установлює і перевіряє значення відповідності цілого та окремих часток, кутів, площ, координат; - фіксує зміну або відхилення певних величин за допомогою відповідно розробленої таблиці; - дотримується правил збільшення / зменшення дій при зміні кількості елементів обчислення
<i>Застосування досвіду математичної діяльності для пізнання навколишнього світу</i>	
Здобувач:	Здобувач:
<ul style="list-style-type: none"> - визначає істотні спільні або ж відмінні ознаки різноманітних математичних об'єктів довкілля; 	<ul style="list-style-type: none"> - визначає та порівнює значення величин за круговими, стовпчастими і лінійними діаграмами;

<ul style="list-style-type: none"> - порівнює, узагальнює та/чи класифікує прості математичні об'єкти за їх суттєвими ознаками; - виявляє кількість об'єктів, означає результат лічби числом та порівнює числа поміж собою; - орієнтується на площині і в просторі та може планувати маршрути особистого пересування; - розпізнає геометричні фігури та/чи створює із простих геометричних фігур складні конструкції 	<ul style="list-style-type: none"> - фіксує зміну відповідних значень величин за допомогою наданих таблиць або ж діаграм; - розуміє зміст понять: частина, частка, дріб та пояснює, що є спільного й відмінного між ними; - зображує графіки руху об'єктів та вказує місце їх знаходження на координатному промені; - встановлює існуючі закономірні зв'язки поміж елементами основних геометричних фігур
Природнича освітня галузь	
<i>Відкриття світу природи, набуття досвіду її дослідження, пошук відповідей на запитання</i>	
Здобувач:	Здобувач:
<ul style="list-style-type: none"> - проводить спостереження за запропонованими або обраними природними об'єктами і явищами; - встановлює послідовність дій / кроків під час проведення спостережень в наявних умовах; - встановлює існуючі зв'язки між об'єктами та/чи явищами природи, робить необхідні висновки; - аналізує помилки, які можуть виникати під час дослідження, змінює умови чи послідовність дій 	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про давні моделі Всесвіту та про сучасні наукові уявлення про його побудову; - працює у відповідності до свого віку з певними інформаційними формами: текст, малюнки тощо; - може особисто встановлювати перелік/набір послідовних кроків з вивчення природних явищ; - уявляє способи орієнтування на місцевості та має навички поводження з картою чи глобусом
<i>Опрацювання та систематизація інформації природничого змісту</i>	
Здобувач:	Здобувач:
<ul style="list-style-type: none"> - знаходить та/або систематизує інформацію про навколишній світ: його окремі об'єкти чи явища; - використовує технічні прилади або ж пристрої для пошуку інформації про навколишній світ; - представляє інформацію про навколишній світ у вигляді розповідок, малюнків, схем, графіків 	<ul style="list-style-type: none"> - спостерігає і описує різноманітність рослинного й тваринний світу на барвистій планеті Земля; - має уявлення про карту місцевості й позначки на карті, усвідомлює, що таке масштаб карти; - використовує географічну карту України для розв'язання навчальних та життєвих ситуацій
<i>Усвідомлення розмаїття природи, взаємозв'язків її об'єктів і явищ та своєї відповідальної поведінки</i>	
Здобувач:	Здобувач:
<ul style="list-style-type: none"> - може діяти у навколишньому світі з розумінням зв'язків між об'єктами живої і неживої природи; - встановлює зв'язки між діяльністю людини та станом навколишнього довкілля сьогодні і завтра; 	<ul style="list-style-type: none"> - робить висновки про рослинний та тваринний світ і про необхідність охорони його розмаїття; - визначає місце людини у навколишньому світі та умови, необхідні для життя живих організмів;

<ul style="list-style-type: none"> - розуміє значимість збереження навколишнього світу та визначає заходи щодо його збереження; - складає правила поведінки в навколишньому світі і дотримується їх обов'язкового виконання 	<ul style="list-style-type: none"> - розуміє значимість води, світла, повітря, рослин для щасливого життя людей на планеті Земля; - робить висновок стосовно ролі людини задля збереження природного середовища на Землі
<i>Критичне оцінювання фактів, поєднання нового й набутого досвіду, значення творчого підходу</i>	
Здобувач:	Здобувач:
<ul style="list-style-type: none"> - пояснює важливість того, що вивчає, для свого життя, розрізняє в ньому головне і другорядне; - може визначити уже відоме та досі невідоме, висловлює докази правильності своїх суджень; - класифікує об'єкти навколишнього світу згідно кількох ознак та/або характерних властивостей; - пропонує власний спосіб розв'язання тієї чи-то іншої запропонованої проблеми з коментарями 	<ul style="list-style-type: none"> - має особисте судження стосовно провідної ролі Сонця для забезпечення життя на планеті Земля; - усвідомлює себе громадянином України та має поняття про розташування України на карті світу; - робить висновок про необхідність дослідження природи, як місця проживання спільноти людей; - пропонує власний маршрут щодо ознайомлення з природним і тваринним світом своєї місцевості

Джерело: сформовано за матеріалами [14] та [16]

Здійснюючи дослідження взаємозв'язку провідних завдань освітньої програми за педагогічною технологією «Росток» і змістовної структури навчальних підручників, що були укладені в ході розгортання педагогічної технології в структурі початкової освіти, потрібно ураховувати сприйняття навчальної літератури з боку всіх суб'єктів (як учнів, так і вчителів) педагогічного процесу в середовищі початкової школи, що буде сприяти ефективному впровадженню освітньої програми в педагогічну практику закладу освіти та виконанню завдань Державного стандарту початкової освіти.

Вивчаючи рівень зв'язаності лексичних виразів «освітня програма» і «навчальний підручник», як ментальних (прийнятих суспільством [6, с. 369]) та узгоджених освітніх функціоналів, є суто логічним завести до окресленого процесу методика семантичного диференціала (МСД), яка була змістовно розроблена американським ученим Чарльзом Еджертоном Осгудом (*Charles Edgerton Osgood*) у 1952 році [17, р. 197-237]. Сутність МСД полягає у тому, що надана методика дослідження використовує біполярні шкали для вимірювання почуттів, які виявляють люди за процесом сприйняття асоціативних образів реально існуючих у навколишньому світі ідеальних або матеріальних об'єктів [18]. У такий спосіб МСД демонструє можливість визначити те, як окремі суб'єкти або ж суб'єктні групи сприймають і оцінюють надані їм інформаційні відомості.

Щодо діагностичного аспекту, то МСД є коректно-придатною задля вимірювання середньостатистичних оціночних реакцій суб'єктів на об'єкт, типових у тій чи-то іншій мірі для певної групи опитуваних/досліджуваних респондентів, які є схожими за віком, рівнем розвитку, виконуваною діяльністю, потребами й бажаннями. За таким методикою семантичного диференціала, розроблену Чарльзом Е. Осгудом, можна застосовувати по відношенню до груп суб'єктів навчального процесу з метою встановлення їх оціночних реакцій по відношенню до окремих інструментів навчальної діяльності.

Процедура розгортання МСД передбачає реалізацію, як мінімум, трьох провідних і послідовних кроків: 1) підготовку та проведення операцій оцінювання; 2) математичне

опрацювання отриманих даних; 3) аналіз набору даних і формулювання результуючих висновків стосовно присутності (або відсутності) кореляційно-семантичної зв'язаності контенту освітньої програми за педагогічною технологією «Росток» і змісту навчальної літератури, що була створена при розгортанні технології в закладах освіти.

Для виявлення кількісних оцінок щодо чуттєвого сприйняття навчальних об'єктів (освітньої програми і підручників), відбиралася група експертів, як тих осіб, що мають професійні знання, можуть висловити особисту думку відносно досліджуваних об'єктів, слідує принципу доброчесності та не мають особистої зацікавленості в результатах анкетування. За тим кількістю експертів встановлювалася на рівні 13-15 осіб через те, що при такій кількості отримані результати математичного сподівання та середнього квадратичного відхилення набувають стабільних показників.

Аналіз експертних оцінок дозволив означити актуальність твердження про те, що задіяна методика встановлення кореляційної узгодженості між освітньою програмою за педагогічною технологією «Росток» та навчальних підручників у сфері природничої і математичної освітніх галузей уможливило формування актуальних висновків, а саме: коефіцієнти рангової кореляції Спірмена в математичній освітній галузі ($r_{CM} = 0,8647$) і в природничій освітній галузі ($r_{CP} = 0,8827$) є більшим за критичне значення коефіцієнта рангової кореляції Спірмена ($r_{SK} = 0,57$), а отже є правдивою нульова гіпотеза (H_0) щодо існування кореляційного зв'язку між змістом освітньої програми «Росток» та зразками навчальних підручників: «Математика» й «Навколишній світ»;

Висновки

Підсумовуючи надані вище судження, міркування й завбачення є сенс відзначити, що систематизоване обговорення інноваційної спроможності варіативних інструментів освітньої діяльності (рівневих стандартів, освітніх програм та навчальних підручників) у їх сполучуваності й взаємопов'язаності має в конструктивно-методологічній площині як теоретичну зацікавленість, так само й практичну цінність у контексті забезпечення, так званого, синергетичного ефекту в ході узгодженої гармонізації змісту, структури та форми системоутворюючих інструментів національної системи освіти.

Водночас подальших масштабних досліджень вимагає проблематика інноваційної спроможності авторсько-варіативних освітніх програм, складених на підставі положень Державного стандарту відповідного рівня освіти, та вервечки навчальних підручників, які були розроблені з метою вдалого розгортання варіативних освітніх програм. Такий підхід є цілковито виправданим і корисним у траєкторії організації освітньої діяльності в тих закладах освіти, які розташовані у відмінних за чисельністю населених пунктах і мають: різну наповнюваність класів, відмінний фаховий склад учителів, неоднаковий рівень освітніх субвенцій та несумірний обсяг матеріального забезпечення.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ: МОН України, 2016.. 35 с.
2. Перекладаємо термін «понятійний апарат». URL: slovotvir.org.ua/words.
3. Вербівський Д. Понятійно-термінологічний апарат педагогічної інноватики. Освіта. Інноватика. Практика. 2024. Том 12. № 6. С. 11-17.
4. Ващенко Л., Жук Ю. Особливості використання понятійного апарата біології у тестах зовнішнього незалежного оцінювання. Біологія та хімія в рідній школі. 2019. № 1. С. 35-41.
5. Словник іншомовних слів / Гол. ред. О.С. Мельничук. Київ: Головна редакція УРЕ, 1985. 967 с.
6. Філософський енциклопедичний словник / Гол. ред. В.І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 744 с.

7. Сухомлинська О.В. До питання про становлення української педагогічної термінології: історіографічний аспект. Збірник матеріалів VI Всеукраїнського науково-методологічного семінару з історії освіти. 19 травня 2021 року. Київ. НАПН України. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2021. С. 8-10.
8. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970-1980. Т. 8. 1977. 927 с.
9. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970-1980. Т. 9. 1978. 916 с.
10. Сучасний словник іншомовних слів / Укладачі: О.І. Скопненко і Т.В. Цимбалюк. Київ: Видавництво «Довіра», 2006. 789 с.
11. Стрілець С.І. Інновації у вищій педагогічній освіті: теорія і практика: навчальний посібник. Чернігів: ФОП Лозовий В.М. 2015. 544 с.
12. Касьянова О.А. Поняття «варіативність» та «варіантність» у фонетиці. Мовні і концептуальні картини світу. 2014. Вип. 50 (1). С. 322-329.
13. Довбня Л. Символіка чисел і фігур. URL: <http://eureka.ucos.ua/publ/2008.19.08>.
14. Державний стандарт початкової освіти. Постанова КМУ № 87 від 21.02.2018 р. Офіційний вісник України. 2019. № 62, стор. 23.
15. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році. Лист МОН України № 1.1/15776-24 від 30.08.2024 року. Додаток 1.
16. Освітня технологія «Росток». URL: rostok.org.ua/aktualni-dokumenty.
17. Osgood E. Charles. The Nature and Measurement of Meaning. *Psychological Bulletin*. 1952. Vol. 49. P. 197-237.
18. Семантичний диференціал. *Вікіпедія*. URL: uk.wikipedia.org/wiki.